

KÖNYVTÁRI TREND/ JELENTÉSEK

2015-2022 / 2023 / 1.

A KÖNYVTÁR-
STATISZTIKAI
MÓDSZERTAN

ORSZÁGOS
SZÉCHÉNYI
KÖNYVTÁR

Könyvtári trendjelentések – könyvtárosoknak

Milyen irányba tart a könyvtárak világa Magyarországon? Milyen korszerű szolgáltatások terjednek leginkább? Mik azok a felhasználói igények, amelyekre érdemes több figyelmet fordítani?

mint például a helyben használat vagy a kölcsönzés. E részben többek között azt láthatjuk, hogy a könyvtárhasználat területén a trendek szerint a regisztrált és aktív használók száma egyaránt növekszik, ami azzal hozható összefüggésbe, hogy a Covid-19-járvány miatt bekövetkezett személyes

sítik előnyben. Az adatok azt mutatják, hogy egyre több könyvtárban tesznek elérhetővé olyan távoli elérésű szolgáltatásokat, mint a dokumentumok kölcsönzési idejének távoli meghosszabbítása, a táv-előjegyzés, az online fizetés és a távoli másolatkészítési szolgáltatás lehetősége. Az ötödik jelentés három részben ismerteti a könyvtári rendezvények tendenciáit: a könyvtári programok, képzések és az azokon részt vevők számának, továbbá a könyvtári rendezvények, rendezvénykategoróriánkénti alakulását. E jelentésben többek közt az olvasható, hogy a könyvtári programokon, képzéseken (2022-ben) bekövetkező 36 százalékos részvétel-növekedés jelentős változásnak tekinthető. A hatodik rész főként a könyvtári állomány mennyiségének, összetételének, valamint gyarapodásának változásait is-

Többek között ezek azok a kérdések, amelyek megválaszolásában támpontokat adhat a tizenkét tematikus elemzést tartalmazó, *Könyvtári trendjelentések* című kiadványsorozat, ami a hazai könyvtári rendszer elmúlt nyolc évben bekövetkezett főbb változásait mutatja be. A kiadványsorozat elemzései az országos könyvtárstatisztikai adatgyűjtésből nyert adattáblák adatainak felhasználásával készülnek, így a sorozat első része, a Könyvtárstatisztikai módszertan egyfajta bevezetőként az országos könyvtárstatisztikai adatgyűjtési program legfontosabb fogalmait és alapadatait mutatja be. A második rész a Magyarországon működő könyvtárak számának változását ismerteti többféle szempontból. Többek között szó esik benne a fenntartói adatokról is, amelyek esetében szembeötlő, hogy az alapítványi fenntartású könyvtárak száma az elmúlt években jelentős mértékben nőtt, ugyanakkor a könyvtárak fenntartói legnagyobb arányban továbbra is a települési önkormányzatok maradtak. A harmadik rész a könyvtárhasználók számának és korösszetételének tendenciáit mutatja be. A negyedik olyan országos könyvtárhasználati trendeket vázol, mint a személyes és távhasználat, illetve a könyvtárhasználat különféle egyéb olyan szegmenseinek alakulása,

jelenlétet igénylő könyvtárhasználati aktivitás drasztikus visszaesését követően az aktivitási kedv egyre inkább visszatérni látszik, ugyanakkor a számok azt mutatják, hogy ez a visszatérés elhúzódik, viszonylag lassú ütemben valósul meg. A járvány idején a könyvtári távhasználatok száma nőtt, és érdekes módon a pandémiát követően (némi visszaesés ellenére is) összességében véve továbbra is növekvő tendenciát mutat. Ebben szerepet játszhatnak a kényelmi szempontok, illetve az is, hogy a szolgáltatás-digitalizáció terjedése, illetve az informatikai ellátottság javulása számos új távhasználati szolgáltatás megjelenését teszi lehetővé, de persze lehetséges az is, hogy az olvasók egyszerűen csak szeretnék időt spórolni, és ezért sokan közülük – ha tehetik – inkább a távhasználatot része-

„A könyvtárvilág trendjeinek figyelését, így a Könyvtári trendjelentések című kiadványsorozatot is azok számára ajánlom, akik szeretnék könyvtárukat a korszerűség irányába fejleszteni”

merteti. A könyvtári állomány összetétel-változásának vonatkozásában nem meglepő, de érdekes tény, hogy összességében a digitális és az e-könyvek száma tendenciaszinten az elmúlt években növekedést mutatott, míg a hagyományos dokumentumoké csökken ugyan, de még így is az utóbbi van többségben. A hetedik és nyolcadik rész a könyvtárakban rendelkezésre álló információtechnológiai ellátottság és IT-szolgáltatások fontosabb jellemzőit szemlélteti, tehát egyrészt azt, hogy mennyire vannak ellátva a könyvtárak informatikai eszközökkel, másrészt arról ad információkat, hogy ezen eszközök használata által hogyan alakulnak azon szol-

gálatások, amelyek biztosítása nagymértékben függ bizonyos informatikai eszközök meglététől. A kilencedik rész specializáltan a szakkönyvtári funkcióval is rendelkező könyvtárak kutatástámogatáshoz kapcsolódó szolgáltatásairól ad áttekintést. Akárcsak a távhasználat esetében, így egyéb szolgáltatások tekintetében is megfigyelhetők pozitív tendenciák. Ilyen például azon intézmények számának növekedése, amelyek különféle kutatási adatok menedzselésére vonatkozó szolgáltatást nyújtanak. A könyvtári szolgáltatások akadálymentesítésére irányuló törekvések eredményeit a tizedik rész szemlélteti. A teljes akadálymentesség biztosítása számos kihívással jár a könyvtárak számára, hiszen nemcsak az épületbe történő bejutást kell biztosítani, hanem a belső közlekedést is akadálymentessé kell tenni. Ez utóbbi keretében foglalkozni kell többek között a belső ajtók és folyosók megfelelő szélességének kérdésével éppúgy, mint a küszöbök és a túl magasra helyezett vil-

lanykapcsolók problémájával. Az OSAP (Országos Statisztikai Adatfelvételi Program) e téma legfőbb területeit méri, és ezekből az adatokból összességében az látszik, hogy komoly javulás tapasztalható a könyvtárak akadálymentesítése területén. A tizenegyedik rész a könyvtárak számára rendelkezésre álló emberi erőforrások témáját taglalja. A könyvtári dolgozók létszámának és szakmai összetételének tekintetében a korábbi trendek tovább folytatódnak, azaz a dolgozói létszám, illetve a könyvtáros szakképesítettek létszámának csökkenése mellett az egyéb (nem könyvtáros) felsőfokú végzettséggel rendelkező könyvtári dolgozók részaránya nőtt. A trendjelentések utolsó része a hazai könyvtárak gazdasági adatait taglalja. A jelentés főbb altémakörei a következők: összes bevételek és kiadások, főbb bevételi források és kiadási célok. E részben többek közt arról olvashatunk, hogy a könyvtárak bevételi forrásai nemcsak ugyan emelkedni látszanak, de ez

az emelkedés az inflációval hozható összefüggésbe, ugyanakkor a kiadási oldalon is a bevételekhez hasonló mértékű változás figyelhető meg. A kiadási oldal növekedésének oka részben a személyi juttatásokra fordított kiadások változása, amelyek esetében jelentős emelkedés látható, és ez részben a garantált bérminimum növekedésével és a közművelődési dolgozók béremelésével, az infláció, illetve a megnövekedett rezsiköltségek hatásával magyarázható. Mivel a társadalomstatisztikai trendek bizonyos szegmensei a fejlődésről, illetve a korszerűséghez való igazodásról szólnak, ezért a Könyvtári trendjelentések című kiadványsorozatot is azok számára ajánlom, akik szeretnék könyvtárukat a korszerűség irányába fejleszteni.

Erdélyi Károly

Megújult az OSZK

Jeles napok

elnevezésű online tartalomszolgáltatása

Teljes körűen megújult és kibővült az ünnepeinket és évfordulóinkat feldolgozó legnagyobb hazai digitális gyűjtemény, az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) Jeles napok elnevezésű online tartalomszolgáltatása.

A nemzeti könyvtár égisze alatt 2007 januárja óta működő online tartalomszolgáltatás informatikai és arculati szempontból is megújult. A közel 1800 ünnepoldalt tartalmazó digitális összeállítás a magyar és az európai ünnepekhez kapcsolódó irodalmi műveket, szakirodalmi szövegeket, valamint a nemzeti könyvtár gyűjteményének dokumentumait is bemutatja.

A *Jeles napok* című szolgáltatás első változata oktatási segédanyag volt, amely a Neumann-házban készült. A szolgáltatást 2007. január 1-jétől az Országos Széchényi Könyvtár tematikus honlapjaként érhető el a felhasználók. Az indulás óta eltelt csaknem két évtized tette szükségessé, hogy a honlap informatikai és arculati szempontból is megújuljon. Az újragondolt tartalomszolgáltatás, amely további ün-

nepoldalakkal és az OSZK gyűjteményének több száz dokumentumával gazdagodott, a szerkesztők szándéka szerint a későbbiekben is folyamatosan gyarapodik és bővül.

A Jeles napok mint alapvetően oktatási tartalom a kalendárium, a nemzeti ünnepek, a világi és az egyházi, valamint az egyházi eredetű ünnepek, a történelmi, az irodalmi évfordulók, a világnapok és egyéb kiemelt magyar és nemzetközi napok témakörében kínál hiánypótló, több műveltségterületen is használható ismeretanyagot. Mára 1028 évforduló, 691 ünnep, ebből 300 egyházi ünnep, 45 jeles nap, továbbá 1124 kiemelt magyar nap és 278 világ- és nemzetközi nap leírása olvasható benne.

A Jeles napok az iskolai munkát – tanórák színesítését, óravázlatok készítését, tananyagrészek kibontását, ünnepek, vetélkedők, szabadidős programok szervezését – is segíti. A folyamatosan gazdagodó, hiánypótló gyűjtemény a felhasználók más csoportjai számára is hasznos, művelődéstörténeti ismereteket közvetít.

A szolgáltatás a nemzeti közgyűjteményekben őrzött kulturális javak ernetőfelletének is tekinthető, amely jelenleg a Magyar Elektronikus Könyvtár mellett a Petőfi Irodalmi Múzeum által működtetett Digitális Irodalmi Akadémia anyagait használja fel.

Továbbiak:

oszk.hu